

Kardinal Raimond Peraults Sendelse til Norden : Et Bidrag til Afladshandele...

Rördam, Holger Fr[ederik]

36 D Br.

National Library
of Sweden

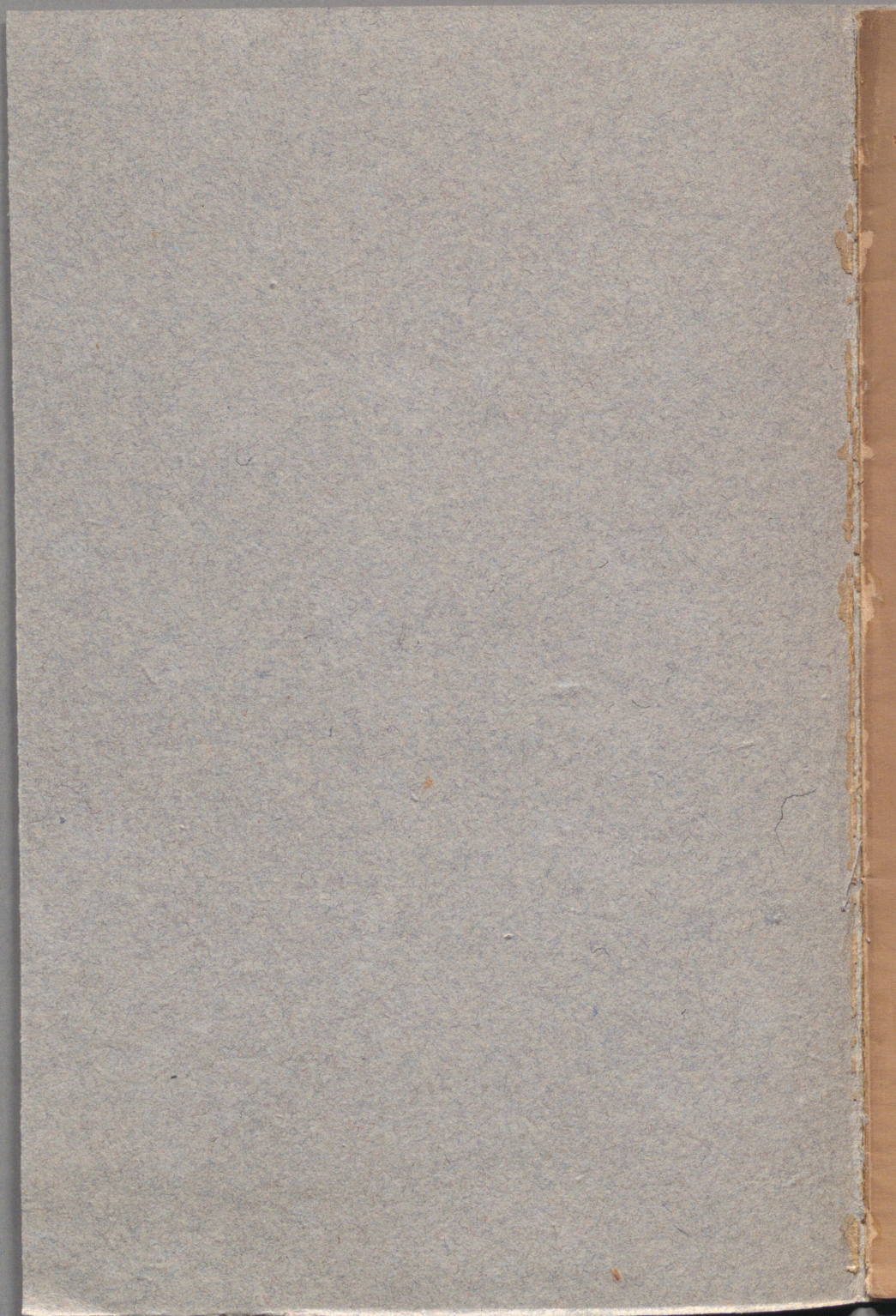
RORDAM

Thyrschist.

No.

(122)

KARDINAL
RAIMOND PERAULTS

*Is laud
Kyrkohist
to
(M)*

SENDELSE TIL NORDEN.

ET BIDRAG TIL AFLADSHANDELENS HISTORIE

AF

HOLGER FR. RØRDAM.

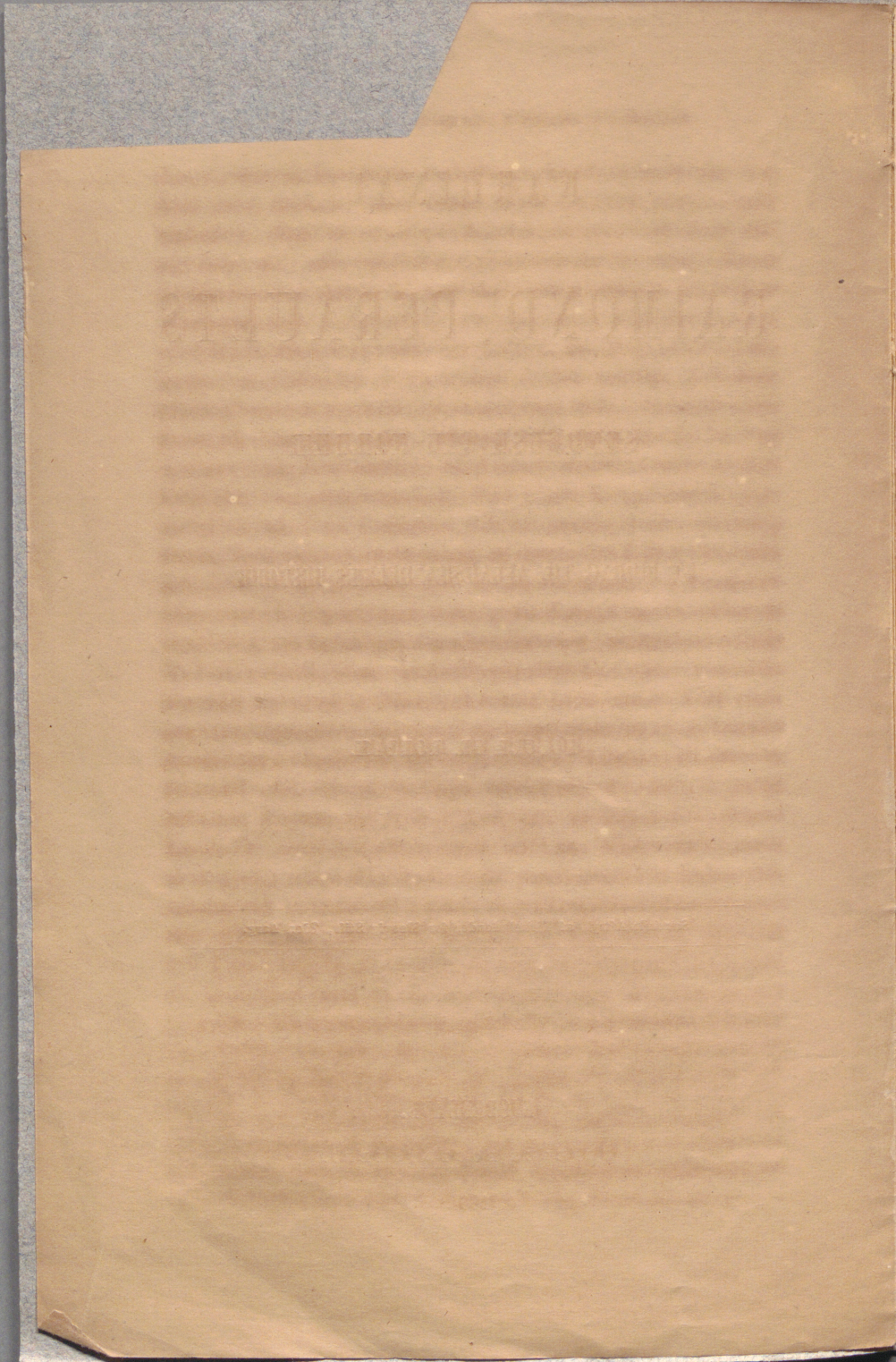
Særskilt Aftryk af Kirkekalender for Slesvig Stift, 2den Aarg.

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1864.

13769.

KARDINAL
RAIMOND PERAULTS

SENDELSE TIL NORDEN.

ET BIDRAG TIL AFLADSHANDELENS HISTORIE

AF

HOLGER FR. RØRDAM.

Særskilt Aftryk af Kirkekalender for Slesvig Stift, 2den Aarg.

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1864.

KARDINAL

RAYMOND PERAZZINI

REVEREND THE BISHOP

OF THE ALBANY DIOCESE

AL

HOLGER R. BORDIN

Small block of text, possibly a library or archival stamp, located below the author's name.

ALBANY

THE PRESS BOOKS

1964

Lære, om at Synderen ved Penge kunde afløbe sig ikke blot med Kirken, men ogsaa med Gud og sin Samvittighed. Om en af disse Afskedsbrevs, der dels selv og dels ved sine Subdelegater hjemsendte Norden i Tiden nærmest efter Aaret 1300, skal her meddeles nogle Oplysninger.

Raymond Petrus var født d. 25 Maj 1170 i Saragosa, en lille By i Sainthage i det vestlige Frankrig. Hans Forældre vare fattige Haandværkere. Selv blev han først Skolemaester i sin Fødestad, siden i La Rochelle. En Tilhæng var han Medlem af Augustinerordenens Orden, som han dog senere forlod. Ved nogle Vælgendes Indvirkning fik han Lyst til at besøge Universitetet i

Da Lysten til Korstogene begyndte at aftage, søgte Paverne ved kunstige Midler at kalde den tillive igjen og samtidig at fylde deres egen Kasse, idet de nemlig ved dertil beskikkede Legater lod forkynde rigelig Aflad for alle dem, som vilde tage Korset eller bidrage med Penge til Udrustelse af Korshære. Fra Aaret 1300 af forbandt Paverne hermed Forkyndelsen af Jubelaar; hvo som ved Aarhundredets Begyndelse besøgte Rom og der ofrede sine Gaver, fik rigelig Aflad baade i Livet og i Døden. Da dette Paafund bragte store Skatte ind i den pavelige Kasse, udskrev senere Paver Jubelaar først hvert 50de og siden, da ogsaa dette slog godt an, hvert 25de Aar. Endvidere benyttede man sig af Tyrkernes Angreb paa og Erobring af det græske Rige og senere truende Stilling ligeoverfor hele Kristenheden til Fornyelse af Korstogsprædikenen, nærmest i den Form, at hvo som gav Penge til at føre Krig mod de vantrø, skulde have Aflad for sine Synder, alt i Forhold til den Hjælp, han ydede.

Ogsaa vort Fædreland har været hjemsogt af mange saadanne pavelige Udsendinge, som under Paaskud af Forkyndelse af Jubel- eller Gyldenaar og Korstog mod Tyrkerne udsugede Landets Marv, medens de paa samme Tid bidrog til at nedbryde Sædelighed ved deres fordærlige

Lære, om at Synderen ved Penge kunde affinde sig ikke blot med Kirken, men ogsaa med Gud og sin Samvittighed¹⁾. Om en af disse Afladshandlere, der dels selv og dels ved sine Subdelegater hjemsøgte Norden i Tiden nærmest efter Aaret 1500, skal her meddeles nogle Oplysninger.

Raimond Perault var født d. 28 Maj 1435 i Surgeres, en lille By i Saintonge i det vestlige Frankrig. Hans Forældre vare fattige Haandværksfolk. Selv blev han først Skolemester i sin Fødeby, siden i la Rochelle. En Tidlang var han Medlem af Augustinereremiternes Orden, som han dog senere forlod. Ved nogle Velynderes Understøttelse fik han Lejlighed til at besøge Universitetet i Paris, hvor han erhvervede sig en theologisk Grad. Derefter udvalgte han til Prior for S. Ægidii Kloster i Surgeres. Men paa en Rejse, han foretog til Rom, medens Paul II var Pave, lykkedes det ham at gjøre sig bemærket og vinde Yndest og Ansættelse ved det pavelige Hof. Her viste han sig som en brugbar Mand, hvorfor Innocentius VIII 1487 overdrog ham den vigtige Tillidspost som pavelig Legat i Tyskland, Danmark, Sverig, Norge, Lifland, Prøjsen og Rusland. Det er dog maaske tvivlsomt, om han paa denne Mission, der varede et Par Aar, selv er naaet til Nordens Lande²⁾; men desto flere Spor af hans Virksomhed møde os i Tydskland. Han kaldte sig paa denne Tid i sine Afladsbreve: Ærkedegn i Aulneau, Professor i Theologien i Stiftet Saintes, pavelig Protonotar og Referendar. Det var

¹⁾ Om de pavelige Afladshandlere her i Danmark i Middelalderen se navnlig: Nyerup, Critisk Fortegnelse over trykte Afladsbreve (Antiqu. Ann. III, 211 ff.); Fr. Münter, Kirchengeschichte von Dänemark II, 437 ff.

²⁾ En samtidig Forfatter, Joh. Paltz, der senere stod i nøje Forbindelse med Raimond, siger dog, at han ogsaa gjennemrejste Danmark (Kappe, Nachlese einiger Urkunden zur Erläuterung der Reformations-Geschichte. IV, 448).

hans Opgave ved Salg af Aflad at indsamle Penge til et Tog mod Tyrkerne, og han synes med megen Iver at have røgtet dette Hverv, thi fra Prædikestolen opmuntrede han Befolkningen til at erhverve sig Indulgenser, og hvor han mødte Modstand, optraadte han med megen Strenghed, hvilket navnlig viste sig, da en Kannik i Bamberg, Dr. Dietrich Morung, optraadte imod ham; thi denne blev greben med Vold og ført i Fangenskab til Rom, hvorfra han ikke mere kom løs. Ved det kejserlige Hof arbejdede Raimond paa at tilvejebringe en almindelig Forening af de kristne Fyrster for at sætte den tyrkiske Prinds Zizim, der var som Fange hos Paven, paa Sultanernes Throne¹⁾. Uagtet denne Iver i Tjenesten, høstede han dog ikke sønderlig Ære ved sin Mission; han kom nemlig tomhændet tilbage til Rom, hvad enten han nu, som nogle sige, var bleven bestjaalet paa Vejen, eller fordi han, som andre mene, havde uddelt og brugt de indsamlede Penge efter sit eget Godtbefindende. Kardinalerne vilde derfor ikke vise ham den sædvanlige Æresbevisning ved at gaa ham imøde, som Skik ellers var, naar en Legat efter velfuldent Mission kom tilbage; og Raimond vilde vel ikke være kommen videre paa den indbringende Æresbane ved Pavehoffet, hvis han ikke havde staaet i stor Gunst baade hos Kong Carl VIII af Frankrig og hos Kejser Maximilian. Ved den sidstes Hjælp blev han udnævnt til Biskop af Gurck i Kärnthen og kom i Besiddelse af Domprovstiet i Salzburg, der dog senere blev ham afkjøbt for 3000 Ducater. Han understøttede Carl VIII ved dennes Forhandlinger med den konstantinopolitanske Prætendent Andreas Palæologus, saa denne aftraadte sine Fordringer til den franske Konge; ligeledes arbejdede han i Frankrigs Interesse under Carl VIII.s Forsøg paa at erobre Neapel. Han belønnedes derfor

¹⁾ Ved en Forsamling, som i den Anledning holdtes i Rom af Udsendinge fra de fleste kristne Fyrster, mødte ogsaa Sendeбуд fra den danske Konge (Bzovius, Annal. eccl. XVIII, 315).

med Bispestolen i Saintes og andre gejstlige Forleninger i Frankrig, hvilket dog ikke forhindrede ham i at være i stadig Pengeforlegenhed. Imidlertid var han 1493 bleven udnævnt til Kardinal af Pave Alexander VI under Titelen S. Maria in Cosmedin, senere S. Vitalis og tilsidst 1499 S. Mariæ novæ, og skjønt hans Forhold til denne Pave ikke altid var godt, navnlig paa Grund af hans Forkjærlighed for Frankrig, udøvede han dog betydelig Indflydelse og lønnedes med forskjellige gejstlige Beneficier i Italien; saaledes blev han 1499 Legat i Provindserne Perugia og Trient (andre sige Todi i Umbrien), og senere udnævnte Pave Julius II ham til Legat i Viterbo ¹⁾).

I Aaret 1501 overdrog Alexander VI ham det Hverv, som bragte ham i nærmere Forbindelse med Norden, idet han nemlig beskikkede ham til pavelig Legat i Tyskland, Danmark, Sverig, Norge, Frisland og Prøjsen med den Opgave at forkynde Jubelaar, samt oprejse Korset i disse Lande mod Tyrkerne og indsamle Penge til dette Formaal. Til den Ende udrustedes han med betydelige »Facultates« (Magt til at give Aflad og alle mulige Dispensationer og Bevillinger). Forat Korstoget kunde komme istand, skulde Legaten arbejde paa at tilvejebringe en almindelig Fred og Enighed mellem de kristne Fyrster og Stater i Tyskland og Norden. Da Fyrsterne imidlertid vare saa temmelig paa

¹⁾ Anledningen, til at Raimond fik denne meget indbringende Legation i Kirkestaten, fortælles saaledes: Paa Askeonsdag skal en af Kardinalerne strø Aske paa Pavens Hoved med de Ord: *Memento homo, quia pulvis es.* Raimond sagde i Spøg til nogle andre Kardinaler, at naar han skulde sige disse Ord, vilde han istedenfor sige: *Memento papa, quia pecuniam non habeo.* Dette kom Paven for Øre, som da anviste ham ovennævnte Legation. I Raimonds Gravskrift stod: »*Adeo opulentia contemptor (erat), ut elargiendo nihil sibi relinqueret, ab Julio tamen II Pontifice Maximo ditatus, dum Patrimonij legatione fungitur*« — hvilket synes at stadfæste Anekdoten.

det rene med, at denne Korstogsprædiken kun var en Pengespekulation fra Pavens Side, ansaa de sig for berettigede til at tage deres Andel af Byttet, og Legaten fik derfor ikke Tilladelse til at begynde sin Virksomhed i Tyskland, inden han havde sluttet en Overenskomst med Kejseren og de tyske Fyrster om den Andel af Afladspengene, han skulde afgive til dem for Tilladelsen til at hussere med sine Varer i deres Lande. En lignende Kontrakt maatte han ogsaa slutte med Kongen af Polen. Og det er en saadan Kontrakt, oprettet mellem Kardinal Raimonds Subdelegat, Dr. Johannes Speglin, Abbed af Alterippe (i Pfalz), og Hertug Frederik af Slesvig og Holsten, som nærmest har givet os Anledning til at beskæftige os med Afladshandleren Raimond Perault paa dette Sted¹⁾.

Denne Kontrakt, som nedenfor meddeles som Tillæg efter Originalen paa Pergament i Gehejmearkivet, indeholder et ret mærkeligt Bidrag til Kirkehistorien. Den

¹⁾ Kilderne til det foregaaende ere navnlig: Frizon, *Gallia purpurata*. Fol. 538—9. Aubéry, *Hist. des Cardinaux*. II, 629—36. Sammarthanus, *Gallia christiana*. II, 1080—81. Meibom, *Ser. Rer. German.* III, 313—4. Megiserus, *Annal. Carinthiæ*. Fol. 729. 1258. *Grosses volständ. Universal-Lexic.* XXVII, 313. *Nouvelle biographie générale* XXXIX, 555. Om Raimonds første Legation findes Oplysninger samlede navnlig i (Mosers) *Gesch. der päpstl. Nuntien in Deutschland* II, 508—15. (Forfatteren synes dog ikke at have bemærket, at den Raimond Pegerandi, som han her omtaler, er den samme som den senere forekommende Kardinal Raimond) og i *Kappes Nachlese* IV, 448 f. Den Instruction, Paven meddelte Raimond i Anledning af hans anden Legationsrejse, og som specielt omtaler hans Hverv med Hensyn til Danmark, findes, tilligemed flere meget oplysende »Mandata et Declarationes« af Kardinal Raimond, optrykt i *Kappes Nachlese* IV, 378—424. Moser har (a. *Skr.* II, 718—32, jfr. 527—29) meddelt Raimonds Kontrakter med Kejseren og de tyske Fyrster.

viser, hvorledes Fyrsterne gjorde fælles Sag med Afladshandlerne og tog deres Part af Pengene, hvorfor det uvidende Folk bedroges. Bemeldte Johannes Speglin erklærer nemlig, den 30 Novbr. 1501, at da Hertugen havde tilladt ham at oprejse Korset rundt omkring i hans Lande (som Steder, der var tiltænkt Besøg, nævnes Slesvig, Husum, Ejdersted, Strand, Tønder, Haderslev, Kiel og Itzeho) og at forkynde Gyldenaar, saa skulde alle de Penge, Guldringe, Sølvtoj osv., som han og hans Kommissærer, Bigthørere og Tjenere fik ind, nedlægges i Kister forsynede med tre Laase, hvortil Hertugen havde den ene af Nøglerne. Af Indkomsten skulde Johannes Speglin og hans daglige Tjenere have 60 rhinske Gylden om Maanedens til deres Fortæring, hvilken Sum mindst svarer til det tidobelte nutildags, naar man beregner Pengenes Værdi i Forhold til de Varer, som kunne erholdes for dem. Ligeledes skulde de øvrige Kommissærer og Tjenere lønnes af Indkomsten. Naar endelig Afladshandlernes Forretning var afsluttet, skulde Hertugen have Tredieparten af Udbyttet og desuden en sønderlig Kjendelse, i Lighed med hvad andre Nabofyrster tog for Tilladelsen til at drive Afladshandel i deres Lande. Forøvrigt vide vi ikke nøjere, hvorlænge Dr. Joh. Speglin med sine Følgesvende har drevet sit Uvæsen i de hertugelige Lande, heller ikke, hvormeget Forretningen har kastet af sig; men ringe kan Udbyttet ikke have været, naar det har kunnet afholde Diæterne til Kommissæerne og endda give et klækkeligt Overskud, hvad det utvivlsomt har kunnet. Som Betaling for Syndsforladelsen modtog man ikke blot Penge og lignende værdifulde Sager, men ogsaa hvad der i den plattyske Kontrakt kaldes »Qweke«, d. e. Køer, Faar, Gjæs, Høns o. l., der da senere omsattes i Penge.

Kardinal Raimond var paa denne Tid neppe selv her i Landet; i det følgende Aar træffe vi ham i Brunsvig (hvor han bl. a. den 21 April 1502 udstedte et Indulgensbrev for S. Laurentii Kirke ved Skenninge i Sverig) og

paa forskjellige andre Steder i Tyskland¹⁾. Men han havde sine sikre Bud herinde, nemlig, foruden den ovennævnte Johan Speglin, en vis Herman Andersen (Hermannus Andree), »Artium et Decretorum Doctor, Ordinis Jherosolimitani sancti Johannis baptiste, Ottoniensis diocesis«²⁾; som 1502 i Danmark prædikede Korstog mod Tyrkerne. Om denne Mand siger Forfatteren af den skibbyske Krønike, Lektor Povl Eliesen, der som bekjendt selv var Papist: »Han kom her for at prædike, hvad man kalder Korstog mod Tyrkerne, men ved sin Aflad og sine Buller, det er ved idel Tøjlesløshed, udslykkede han megen Guds frygt. Thi saadanne Legater og deres Hjælpere lærte ikke Folk at gjøre Bod, men at synde sikkert, og lukkede derved Vinduet op for Lutheranismen; og aldrig er Tyrken bleven mægtigere, end da man begyndte at prædike Korstog mod ham, hvorved de kristelige Riger udplyndredes og kun de pavelige Nepoter berigedes«³⁾. Det er sandsynligvis ikke uden Betydning, at denne Dr. Herman tilhørte Johanniterordenen, da det jo nærmest var denne Ordens Opgave at bekjempe de vantro, som den endnu, skjønt med Møje, holdt Stangen fra Rhodus

1) Regesta Dan. I, Nr. 5230, 5238. Heineccius, Antiqu. Goslar. p. 430—31.

2) Saaledes nævnes han i det nedenfor omtalte Afladsbrev af 23 Decbr. 1502. — I et Dokument fra 1503 nævnes han »Prior udi S. Hans Kloster udi Odense« (Aktstykker udg. af Fyens St. litt. Selsk. II, 61. Jfr. Paludan-Müller, Om S. Hans Kloster i Odense. S. 22-23. 31. D. Mag. I, 294. 298).

3) Scr. Rer. Dan. II, 563 (her kaldes Dr. Herman: »Professor ordinis divi Johannis monasterii Ottoniensis«). Jfr. Münter Kirchengesch. II, 452-3, hvorefter man skulde antage, at der var overdraget Dr. Herman et selvstændigt paveligt Nunciatur; men det nedenfor omtalte Afladsbrev af 23 December 1502 viser, at Dr. Herman optraadte paa Kardinal Raimonds Vegne, og at han altsaa har været en af dennes Subdelegater.

af. I Slutningen af Aaret 1502 synes Johan Speglin og Herman Andersen at være optraadte i Forbindelse med hinanden, da vi have et Afladsbrev for en vis Olaf Jensen udstedt i Malmø d. 23 December d. A. af disse to Mænd i Forening paa Kardinal Raimonds Vegne¹⁾.

Kardinalen, der mest opholdt sig i Tyskland, synes selv lidt tidligere at have besøgt Danmark, da vi nemlig have et Afladsbrev udstedt af ham i Roskilde d. 7 December 1502 for en vis Petrus Iwari²⁾; men kort efter har han atter begivet sig sønder paa, da han d. 16 December s. A. i Eutin udstedte et Afladsbrev for en Del Munke i Cismar Kloster i Holsten³⁾. Efterat have besøgt Mainz, Erfurt og Leipzig, hvor han, efter den ham af Paven forlenede Magt, strax creerede Konrad Wympina, der paa Universitets Vegne hilsede ham med en smagfuld Tale, til Doctor i Theologien⁴⁾, kom han i April 1503 til Lybek, hvor han optraadte som Mægler i en Strid, der var udbrudt mellem den danske Konge og Lybekkerne. Det var jo nemlig ogsaa Kardinalens Opgave at forlige alle Stridigheder mellem de kristne Magter, forat disse kunde forene sig til fælles Kamp mod Troens Fjender. I Lybek blev Kardinal Raimond modtagen med den største

1) Afskrift i Langebeks Diplom. »ex arch. antiqvit. Holmens. 1754.«

2) Afskrift i Langebeks Diplom., »Orig. chart. impress. ex arch. antiq. Holm. 1754.«

3) Trykt Orig. i Geh.-Ark., med tilskrevne Navne. I Svavstedbogen hos Westphalen, Monum. IV, 3192, Nr. 121, anføres følgende Brevudtog: »Alexandri VI litteræ indulgentiarum per Raimundum cardinalem Danis Slesv. et Holsatis insinuatorum sub dato Utini 1502 d. 16 Dec. ab impressis multum diversæ.« Et saadant Brev kjendes ikke; maaske er det at antage, at det kun er et urigtigt Udtog af ovenomtalte Brev til Munkene i Cismar.

4) Pauli Langii Cygnæi Chronicon Citizense (Pistorius, Scr. Rer. Germ. I, 1271).

Højtidelighed: Kirkeklokkerne ringede, da han drog ind i Byen, og Biskoppen og Gejstligheden gik ham imøde med Hostien. Efter forskellige Underhandlinger lykkedes det ham ogsaa at bringe Forlig tilveje mellem de stridende Parter¹⁾. Fra Lybek udstedte han d. 28 April 1503 et Indulgensbrev for et Kapel i Cismar²⁾ og d. 1 Maj s. A. et Brev, hvorved han overdrog Biskoppen i Slesvig (Ditlev Pogwisch) at dispensere 50 Personer i hans Stift, der ønskede at gifte sig, uagtet de vare hinanden beslægtede i tredje og fjerde Led³⁾. Samtidig udfærdigede han en trykt Beretning til de tyske Fyrster om sine Fortjenester af Fredens Gjenoprettelse i Norden. Han fortæller heri, hvorledes han efter længe at have været forhindret i Rejsen ved Podagra, endelig var kommen til Lybek, hvor det lykkedes ham at stifte Fred just i det Øjeblik, da Striden mellem den danske Konge og Lybekkerne truede med at bryde ud i lys Lue. Han ytrer sin Glæde over det heldige Udfald, idet han siger: »Nu mærker jeg ikke mere noget til min Podagra eller til Alderdomssvaghed, jeg begynder at blive ung igjen, jeg fryder mig ikke blot over den gjenoprettede Fred og Enighed i Tyskland, men navnlig over den Frugt, Enigheden skal bringe, nemlig Gjenerhvervelsen af saa mange tabte Provindser. Desuden er det mig en Trøst, at ikke blot den nu oprettede Fred, men ogsaa mit hele Liv

1) Hvitfeldt, K. Hanses Hist. C c. ij. Paludan Müller, Jens Andersens Beldenak. 2 Udg. S. 11 ff. I den lybske Bispekrønne, som er trykt hos Meibom, Scr. Rer. Germ. II, 409—10, kaldes Kardinal Raimond Perault »Guercejus« d. e. Biskop af Gurck, hvilket har forledt Münter i hans Afhandling om de pavelige Legater i Norden (Magaz. für Kirchengesch. und Kirchenrecht Nordens. I. 237) til at antage, at der var to Legater tilstede i Lybek, nemlig foruden Kardinal Raimond endnu en anden ved Navn Guercejus.

2) »In reparationem capellæ S. Georgii in Cismar.« Afskrift i Geh.-Ark.

3) Cypræus, Annal. ep. Slesv. p. 402-3.

og min Omgjængelse under begge mine Legationsrejser, afgiver det klareste Bevis for, at visse ildesindede Folk fare med Usandhed, der falskeligen have villet fremstille mig for Paven, som om jeg var en Forstyrret af Freden«. Kardinalen benytter Lejligheden til end ydermere at opmuntre de tyske Fyrster til at holde Fred og slutter med i en Efterskrift at omtale, hvorledes han havde bestræbt sig for at dæmpe Svenskernes Oprør mod Kong Hans og for at skaffe den danske Dronning fri af hendes Fangenskab i Sverig¹⁾.

Dette Skrift, der er trykt i det Bogtrykkeri, som Kardinalen førte med sig paa sin Rejse²⁾, indeholder desuden Oplysning om hans Ophold paa flere Steder i Tyskland, men mærkelig nok intet om, at han tidligere skulde have besøgt Danmark, saa man ledes til den Formodning, at de ovenomtalte fra Roskilde og Eutin udstedte Afsladsbreve dog maaske kunne være udstedte af Subdelegater,

¹⁾ Skriftet, der bestaar af to Kwartblade og er dateret Lybek d. 26 April 1526, er fundet paa Kongens Bibl. Da det er en stor Sjældenhed og ikke har været omtalt af nogen tidligere dansk Historieforsker, vil jeg anføre dets Titel:

Raymundi Tituli sancte Marie noue Sancte Romane ecclesie presbiteri Cardinalis Gurcensis ad vniuersam Germaniam Daciam etc. de Latere Legati Epistola ad illustrissimos Germanie principes de pace quam iam inter Serenissimum Regem Dacie. Suecie. Noruegie Gottorum et slauorum etc. et inclitam ciuitatem Lubicensem cum alijs sibi confederatis quorum societas de Hensa vocatur: tanquam minister dei et nulla humana virtute vna cum collegis suis illustrissimis principibus Magno Duce Magnopolensi etc. et Friderico duce Holsatiensi etc. nec non alijs dignissimis episcopis prelatibus nobilibus et doctoribus confecit. in qua eos hortatur quatenus etiam priuatas suas differentias et guerras seponant atque ad communem Christianitatis periculum propulsandum animum inducant.

²⁾ Som Kardinalens Ledsagere nævner han selv: Commissarii, nuntii et impressores (Kappe, Nachlese. IV, 389).

uagtet de ere udfærdigede i Kardinal Raimonds eget Navn, som om han selv havde været tilstede. Af saadanne Subdelegater eller Kommissærer for Kardinal Raimond i Danmark, kjendes foruden de to, som vi alt have omtalt, endnu en vis Urbanus de Urbanis de monte sancto de Roma, der i et Brev, udstedt i Ribe den 17 Avgust 1503, tilstod, at han efter Befaling af Kardinal Raimond og med Kong Hanses Tilladelse havde hævet 100 rhinske Guldgylden af Gyldenaarspengene, der vare samlede til den katholske Tros Forsvar og opbevarede i en Kiste, som stod i Ribe Domkirke¹⁾. Naar Kongens Tilladelse udtrykkelig omtales, saa synes deraf med Sikkerhed at fremgaa, hvad ogsaa paa Forhaand kunde antages, at Kong Hans ligesaafuldt som hans Broder har haft en Nøgle til Afladshandlerens Kiste, og at han har faaet sin Part af de Penge, der indsamledes i hans Lande.

Imidlertid fortsatte Kardinal Raimond endnu en Tidlang sin Virksomhed i Tyskland og Svejts. I Basel gav han tre afdøde Jomfruer, ved hvis Grave man sagde at der skete Jertegn, Rang med virkelige Helgener²⁾. Endelig vendte han i Foraaret 1505 tilbage til Rom rigt belæst med Udbyttet af Tysklands og Nordens Synder og med Midler til Pavens og det romerske Hofs fortsatte skamløse Levnet i Synden; thi efter en samtidig velvillig Skribents Vidnesbyrd kom neppe en Skilling af de indsamlede Penge de af Tyrkerne haardt betrængte Kristne tilgode, hvilket dog ikke skal have været Kardinal Raimonds Skyld³⁾.

¹⁾ Terpager, Ripæ Cimbr. p. 94-5.

²⁾ Aubéry, Hist. des Cardinaux. II, 633.

³⁾ Trithemius siger i Chron. Hirsaug. p. 536: »Multa certe florenorum millia ex ea gratiarum largitione per Germaniam fuere collecta, quorum tamen nescio, si vel unus denarius in prædicatum cruciatæ opus contra Turcos fuerit expositus. Raymundum tamen omnes, qui noverunt, virum rectum, integrum et sanctum de male consumtis elemosynis pauperum Christi judicant innocentem, quippe qui nihil optabat magis,

Cypræus siger om ham, at han paa sine Rejser besøgte alle Nordens Kystlande¹⁾, og Münter vil vide, at han personlig ogsaa har været i Norge og Sverig²⁾, hvilket dog vistnok er meget tvivlsomt, da han, besværet af Podagra, som han var, synes at have haft mest Smag for at blive i Tyskland og at udrette sit Ærende i Norden ved Subdelegater.

Efterat Raimond var kommen tilbage til Rom og havde aflagt Paven Beretning om sine Meriter i Norden, tilskrev Pave Julius II d. 15 Juni 1505 Kong Hans og roste ham for, at han efter Kardinalens Opfordring havde sluttet Fred med Lybekkerne, at han des bedre kunde yde det kristelige Navn Hjælp mod Tyrkerne. Tillige anmodede han Kongen om at sørge for, at de Penge, som af Kardinalen vare indsamlede i hans Rige til den tyrkiske Krig, maatte blive omhyggelig opbevarede³⁾. Ligeledes tilskrev Paven Hertug Frederik I og bad ham hjælpe til, at Freden mellem den danske Konge og Lybekkerne maatte blive af Varighed, at ikke det paatænkte Krigstog mod Tyrkerne skulde forstyrres ved ny Stridigheder⁴⁾. Hvor vel tjent denne Fyrste forøvrigt havde fundet sig ved hin Gyldenaarsprædiken, ser man bedst deraf, at han, faa Aar efter at Kardinal Raimond havde endt sin Afladshandel, viste sig meget ivrig for at faa en ny Gyldenaarsprædiken igang for atter at kunne fylde sin Kasse med den Andel, der tilfaldt ham af de pavelige Emissærers »gode Forretninger« i hans Undersaatters Synder⁵⁾.

quam ut Christianorum in Turcos suo tempore moveretur expeditio«.

¹⁾ »Omnes oras Aquilonaes obiit et ultra Jubileum, indulgentias, gratias ac facultates concessit« (Ann. p. 401).

²⁾ Münter, Kirchengesch. II, 449-50.

³⁾ Raynaldi Annal. eccl. XI, 463.

⁴⁾ Raynaldi Annal. eccl. XI, 464.

⁵⁾ Se Matthiessen, Aktst. til Oplysn. om Kannikecollegiet i Haderslev (Aarsberetn. fra Geh.-Ark. II. Till. S. 47-48).

Kardinal Raimond Perault døde, samme Aar han var vendt tilbage fra sin Mission, den 5 September 1505 i Viterbo, 70 Aar gammel. Eftertidens Dom over ham har været meget forskjellig. Nogle rose ham som en retskaffen Mand, der i god Tro forrettede det Hverv, Paven havde overdraget ham, andre omtale ham som en dristig Bedrager og en stor Ødeland, der satte de fleste Penge overstyr, som han ved sine Bedragerier afpressede det uvidende Folk. Hans største Fortjeneste turde være den, at han 1502 gav Kurfyrst Frederik den Vise af Sachsen Bevilling til at oprette Universitetet i Vittenberg¹⁾, hvorfra 12 Aar efter Kardinal Raimonds Død den Røst udgik, der fandt saa god Gjenklang vidt om Lande, at den befriede os fra alle senere pavelige Afladshandlere.

Raimond forfattede, navnlig under sin sidste Mission, endel Smaaskrifter til Oplysning om det Hverv, der var ham betroet, og for at formane Fyrsterne til Enighed og Folkene til at erhverve sig Indulgenser, idet han i de mest levende Farver skildrede den Fare, som truede Kristenheden fra Tykerne. Flere af disse Skrifter ere endnu i Behold, skjønt de nu høre til de største Sjældenheder; flere ere vistnok forsvundne eller skjule sig i Bibliothekernes Afkroge²⁾.

¹⁾ Heineccius, Antiqu. Goslar. p. 430.

²⁾ Den fuldstændigste Fortegnelse over Raimond Peraults Skrifter findes i Rotermunds Fortsetz. von Jöchers Lexic. V, 1866-7. Foruden det ovenomtalte Sendebrev til Tysklands Fyrster om Freden mellem Danmark og Lybek, findes endnu følgende tre Smaaskrifter af Raimond i Kong. Bibl. i Kbhvn:

Raymundi Tituli sancte Marie noue sancte Romane ecclesie presbiteri Cardinalis Gurcensis apostolice sedis ad Germaniam Daciamque Legati ad Illustrissimos Senatores sacri Romani Imperii Nuremberge commorantes Epistola quam scripsit cum in itinere Podagra inuasus non posset pro animi desiderio satis celeriter Senatam adire. ne quid temporis amitte-

Tillæg.

1501, 30 November. Dr. Johan Speglin's Kontrakt med Hertug Frederik af Slesvig og Holsten om Gyldenaars- og Korstogs-prædiken i Hertugens Lande.

Wij Johannes Speglin, doctor in der hilligen schriftt, abbet to Alterippe, cisterciensis ordens, vnde des erwerdigesten in Got vaders vnde heren, heren Raymundj des titels sancte Marie noue presters cardinalis Garcensis, vnszes hilligesten vaders des paweses a latere legaten ouer Dudessche lant, Dennemargken, Sweden, Norwegen, Freszlant vnde Prussen subdelegate, don willich apembar bekennen vnde betugen ja vnde myt desseme openen breue vor alleszwemen, so alsz vns denne mitsampt vnszen commissarien vnde deneren de hochgeborenn furste vnde here, here Frederich, erffigenhame to Norwegen, hertog to Sleszwig ock hertog to Holstenn, Stormarenn vnde der Dithmerschin, greue to Oldemborg vnde Delmenhorst, sodane guldene jare, gnade vnde afflat von vnszeme hilligestenn vadere deme pawese jnholde peweslicher bullen, derhaluen iegenn den vigent Cristi vnde vnszes gelouen den Turchen vthgegangen, deme pewestlichen stole to Rome to gehorsame, eren vnde wolgefalle ja syner furstlichen gnaden landen, steden vnde gebedenn, nomelichen bynnen Sleszwig, Hadersleue, Huszum, tome Kyle, to Itzeho, Tunderenn, Eyderstede vnde Strannt vnde nergen anders in syner gnade landen touorkündigende, dat cruce vptorichtende, ja eyner islichen vorbenomeden stede vnde lande eyn, eyne dreslotige kysten, dar von syne furstliche gnade von islicher kisten eynen

retur in deliberanda contra Thurcos expeditione. Underskrevet: Ulme xxx Julij M. D. primo. (Skriftet bestaar af fire Kwartblade.)

Raymundi . . . Legati. Ad Reuerendissimos et Illustrissimos sacri Romani Imperii Principes in Geilnhusen commorantes Epistola non tamen presentata propter subitum eorundem recessum. Slutten: Valet ex Vlma. (To Blade i Kwart).

Raymundi . . . Legati ad Reuerendissimos et Illustrissimos Sacri Romani Imperij Senatores Nurenberge commorantes Oratio. Uden Aars- eller Stedsangivelse. (To Blade i Kwart).

slotell by sick in vorwaringe hebben schall, tosettende, von allen vnde islichen sakenn, articulen vnde faculteten, inholde vnde vermoge dersuluen peweslichen bullen, alle gelt, so derhaluen fallende werdet, von vnns, vnszen commissarien, bichtehoreren vnde denerenn dar hen intouorwizende vnde intolligge vnde myt vnde by allen anderenn, also gulden ringen, gelde, suluer, suluersmide, qweke, allen bichte vnde dispensatien breuen vnde wesz vnns vnde den vnszen also alles mach behendet werden vnde tokamen, synen furstlichen gnaden mede tome besten getruwelich bytofarende in allermaten, ock alle maente, de wyle desser pewestliche afflat waret vnde in den vorbenomeden steden vnde landen geholden werdet, vor vnns vnde vnse denere, dagelix mit vnns vmmegande, sostich rinske gulden tor terunge, vnde vor vnse anderen commissarien vnde denere in den obgenanten steden vnde landen ouerhouethen ere teringe van alleme gelde vth den kysten vnde gantzenn hupen tonemende vnde tobetalende, vnde wennere denne sodane afflat vnde gnade in dessen vorbenomeden steden vnde landen vullendet vnde vthe ist, denne alle sodane gelt vth allen kisten vnde wes dar beneuen furder m \ddot{e} r von dingen, wo obgeschreuen steytt, gefallen is, vp lechlike stede alhiir bynnen landes vp syner furstlichen gnaden beleuentt byentobringende vnde to tellende, mit deme drudden parte von alleme gelde vnde wes darto furder m \ddot{e} r vorgerorter mate gefallen is, wo nafolget bijtofarende, vnde de anderen twe dele geldesz hijr to lande vorsegelt bij en torstede bliuen, so lange tijt men willich erfare, wo dat andere herenn vnde furstenn, syner gnade nabure vmmelanges beseten, erer lande dergelichen togelaten afflaten gelt vthstadende werden, ock denne vngehindert vthstaden vnde folgen to latende, ock vor der tijt der vthstadinge der twier parte geldes vnde alles anderen, wo gafallen vorbenomet in nenermaten myt rechte tomanende edder toforderende, manen edder furderenn tolatende, gnedichlich vngunnet, togelaten vnde geleijdet hefft etc.¹⁾: Darumme hebben wij Johan abbet vnde pewestliche subdelegat vorbenomet myt sundergeme woll bedachte mode, fricheme guden willen vnde vngedrungen synen furstlichen gnaden, wennere sodane vorbenomede afflaten gelt vth allen kysten vorbenomet vnde wes dar beneuen alles m \ddot{e} r gefallen is, byengebracht, getellet vnde ouerrekenet werdett, denne dat drudde part von allen dessen vorgeschreuen dingen, dat sy von gelde, gulden ringen, golde, suluer, suluer-

¹⁾ Her slutter først den lange Periode, hvormed Brevet begynder.

smide, alleme breue gelde, qweke vnde wes des alles mach sin, vnde dar noch enbauen eyne sunderge erkantenisse synen furstlichen gnaden gutlich togunnende, toentrichtende vnde to syner gnade nult vnde beste folgen tolatende vnde darup synen furstlichen gnaden vor vnns, vnse commissarien, bichtehereren vnde denerenn in dessen vnde allen vorgeschreuen, inholde vnde vermoge der pewestlichen bullen, getruw vnde vast tosynde geswaren ock denne vort strax bij ouertellinge vnde entfanginge des drudden partes von allen, wo obgestemmet, derhaluen syne furstliche gnade mit nochaffigen zegelen vnde breuen durch den pewestlichen stoell to Rome, den erwerdigesten herenn Raymundum cardinal legaten, vnnsen principall, vnde vnns woll vorwaret vor alle namaninge, beschuldige vnde belangent na aller notdrofft vnde gebore touorsorgende vnde behenden tolatende, togesecht vnde gelauet hebben, toseggen vnde lauen eynsodannes alles synen furstlichen gnaden vnde syner gnade eruen vnde nakomelinge also stede, vast vnde vnuerbroken in cristlichen truwen vnde gelouenn in allermaten woll toholdende vnde in tokomende tiden neynes rechtes, gestliches edder werltliches, absolucien, argelist edder hulperede hiir en iegen vortonemende vnde togebruchende in ienigermaten. Datum Sleszwijk nach Cristi vnnszes heren gebort vefftleynhundert vnde eyn jare ame dage sanctj Andree des hilligen apostels, to orkunde vnde merer vorwaringe vnder vnnszeme jngesegel vorsegelt vnde myt egener hant hiir benedden vndergeschreuen vnde ock myt des obgeschreuen heren cardinalis jngesegel vorsegelt.

Johannes Speglin abbas Alterippe subdelegatus uel commissarius reuerendi domini legati signauit.

Original paa Pergament, med de to hængende Segl, i Gehejmearkivet. (Meddelt af Hr. Arkivsekretær Matthiessen).

The following is a list of the members of the American Medical Association for the year 1914. The list is arranged in alphabetical order of the members' names. The names are followed by their respective addresses and the names of their respective state or territorial associations. The list is divided into two columns, with the names of the members in the first column and their addresses in the second column. The names of the state or territorial associations are listed at the end of each column.

ALABAMA
A. B. BROWN, M.D., Birmingham
ALABAMA MEDICAL ASSOCIATION

ALASKA
J. H. HARRIS, M.D., Anchorage
ALASKA MEDICAL ASSOCIATION

ARIZONA
W. H. HARRIS, M.D., Phoenix
ARIZONA MEDICAL ASSOCIATION

ARKANSAS
J. H. HARRIS, M.D., Little Rock
ARKANSAS MEDICAL ASSOCIATION

CALIFORNIA
J. H. HARRIS, M.D., San Francisco
CALIFORNIA MEDICAL ASSOCIATION

COLORADO
J. H. HARRIS, M.D., Denver
COLORADO MEDICAL ASSOCIATION

CONNECTICUT
J. H. HARRIS, M.D., Hartford
CONNECTICUT MEDICAL ASSOCIATION

DELAWARE
J. H. HARRIS, M.D., Dover
DELAWARE MEDICAL ASSOCIATION

FLORIDA
J. H. HARRIS, M.D., Jacksonville
FLORIDA MEDICAL ASSOCIATION

GEORGIA
J. H. HARRIS, M.D., Atlanta
GEORGIA MEDICAL ASSOCIATION

ILLINOIS
J. H. HARRIS, M.D., Chicago
ILLINOIS MEDICAL ASSOCIATION

INDIANA
J. H. HARRIS, M.D., Indianapolis
INDIANA MEDICAL ASSOCIATION

IOWA
J. H. HARRIS, M.D., Des Moines
IOWA MEDICAL ASSOCIATION

KANSAS
J. H. HARRIS, M.D., Topeka
KANSAS MEDICAL ASSOCIATION

KENTUCKY
J. H. HARRIS, M.D., Louisville
KENTUCKY MEDICAL ASSOCIATION

LOUISIANA
J. H. HARRIS, M.D., New Orleans
LOUISIANA MEDICAL ASSOCIATION

MAINE
J. H. HARRIS, M.D., Portland
MAINE MEDICAL ASSOCIATION

MARYLAND
J. H. HARRIS, M.D., Baltimore
MARYLAND MEDICAL ASSOCIATION

MASSACHUSETTS
J. H. HARRIS, M.D., Boston
MASSACHUSETTS MEDICAL ASSOCIATION

MICHIGAN
J. H. HARRIS, M.D., Detroit
MICHIGAN MEDICAL ASSOCIATION

MINNESOTA
J. H. HARRIS, M.D., Minneapolis
MINNESOTA MEDICAL ASSOCIATION

MISSISSIPPI
J. H. HARRIS, M.D., Jackson
MISSISSIPPI MEDICAL ASSOCIATION

MISSOURI
J. H. HARRIS, M.D., St. Louis
MISSOURI MEDICAL ASSOCIATION

MONTANA
J. H. HARRIS, M.D., Helena
MONTANA MEDICAL ASSOCIATION

NEBRASKA
J. H. HARRIS, M.D., Omaha
NEBRASKA MEDICAL ASSOCIATION

NEVADA
J. H. HARRIS, M.D., Reno
NEVADA MEDICAL ASSOCIATION

NEW HAMPSHIRE
J. H. HARRIS, M.D., Concord
NEW HAMPSHIRE MEDICAL ASSOCIATION

NEW JERSEY
J. H. HARRIS, M.D., Newark
NEW JERSEY MEDICAL ASSOCIATION

NEW YORK
J. H. HARRIS, M.D., New York City
NEW YORK MEDICAL ASSOCIATION

NEW YORK STATE MEDICAL ASSOCIATION

NORTH CAROLINA
J. H. HARRIS, M.D., Raleigh
NORTH CAROLINA MEDICAL ASSOCIATION

NORTH DAKOTA
J. H. HARRIS, M.D., Bismarck
NORTH DAKOTA MEDICAL ASSOCIATION

OHIO
J. H. HARRIS, M.D., Columbus
OHIO MEDICAL ASSOCIATION

OKLAHOMA
J. H. HARRIS, M.D., Oklahoma City
OKLAHOMA MEDICAL ASSOCIATION

OREGON
J. H. HARRIS, M.D., Portland
OREGON MEDICAL ASSOCIATION

PENNSYLVANIA
J. H. HARRIS, M.D., Philadelphia
PENNSYLVANIA MEDICAL ASSOCIATION

RHODE ISLAND
J. H. HARRIS, M.D., Providence
RHODE ISLAND MEDICAL ASSOCIATION

SOUTH CAROLINA
J. H. HARRIS, M.D., Charleston
SOUTH CAROLINA MEDICAL ASSOCIATION

SOUTH DAKOTA
J. H. HARRIS, M.D., Pierre
SOUTH DAKOTA MEDICAL ASSOCIATION

TENNESSEE
J. H. HARRIS, M.D., Nashville
TENNESSEE MEDICAL ASSOCIATION

TEXAS
J. H. HARRIS, M.D., Houston
TEXAS MEDICAL ASSOCIATION

UTAH
J. H. HARRIS, M.D., Salt Lake City
UTAH MEDICAL ASSOCIATION

VIRGINIA
J. H. HARRIS, M.D., Richmond
VIRGINIA MEDICAL ASSOCIATION

WASHINGTON
J. H. HARRIS, M.D., Seattle
WASHINGTON MEDICAL ASSOCIATION

WEST VIRGINIA
J. H. HARRIS, M.D., Charleston
WEST VIRGINIA MEDICAL ASSOCIATION

WISCONSIN
J. H. HARRIS, M.D., Milwaukee
WISCONSIN MEDICAL ASSOCIATION

WYOMING
J. H. HARRIS, M.D., Cheyenne
WYOMING MEDICAL ASSOCIATION

10753.

3.

